HJERTE BLADET

ORGAN FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

-3. JUL. 1970

NORSK PEDAGOGISK STUDIESAMLING

16. ÅRGANG NR. 3 - 1970

kle

HJERTE BLADET

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: Kari Bredal - Einar B. Skattum - Alfhild Hansson
Konsultative medlemmer: Knut Werner, Johs. Gilleberg, Stein Vik

♥

Alle henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.

Innbetaling for abonnement til postgirokonto 9473, bankgirokonto 6088.05.01081 eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året.
Kontingenten er kr. 8,— pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.

Manuskripter til Hjertebladet sendes redaktøren Ruth Erlandsen, Kirkeveien 44, Oslo 3.

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

De Norske Diakoners Broderforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening

♥

I DETTE NUMMER:

Et kamporgan for de åndssvake - Årsmøte i Tønsberg - Nordisk samarbeid om fysisk fostring - Egen lov om psykisk utviklingshemmedes rettigheter, krever «Vår Rett» - 420 elever i Røde Kors-hjem - Hverdagen regnet i tonn - Ny formann i Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede - Tre resolusjoner til myndighetene - Nybygg ved sanitetskvinnenes hjem - 425 kroner av trygdepengene på felles trivselskonto - «Verksted og fabrikk» på Fossnes - Velferdsbygg, i dag en selvfølge - Kirken og de funksjonshemmede - Oljeinntekter, for hvem? - Landet Rundt

Et kamporgan for de åndssvake

Årsmøtet i Tønsberg positivt til ny struktur i Samordningsrådet

Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge må i 70-årene tilstrebe den posisjon å være eksponent for de krefter i vårt samfunn som krever vår lovgivning anvendt i praksis, som krever vårt lovverk og samfunnets holdning endret i samsvar med ny erkjennelse og derved påta seg en oppgave av dimensjoner i vårt demokratiske samfunn.

Denne «programerklæring» fra formannen i Samordningsrådets strukturutvalg, bestyrer Gunnar *Brekke,* Askøy, kan trygt sies å være dekkende for den atmosfære som preget årsmøtet i Tønsberg 22. og 23. mai.

Innstillingen fra «utvalget av 21. juni 1969» rommer vidtgående forslag til en ny strukturering av Samordningsrådet. Utvalgets mandat var å bearbeide rådets vedtekter i samsvar med de siste års utvikling innenfor åndssvakeomsorgen og spesielt med hensyn til Jerusalem-deklarasjonen om de psykisk utviklingshemmedes rettigheter og den nye sykehusloven. Utvalget skulle også fremme forslag om tiltak som kan sikre Samordningsrådets økonomi.

Foruten bestyrer Brekke hadde utvalget følgende medlemmer: Overlege Mogens *Rasmussen,* Klæbu, møbelhandler Alfred *Græsli,* Trondheim og husmor Astrid *Blokkum,* Løkken Verk. Utvalget ble oppnevnt på Samordningsrådets årsmøte i Harstad i fjor og skulle ha sin innstilling ferdig til neste årsmøte. Innstillingen var på forhånd sendt til de omlag 70 utsendingene på årsmøtet i Tønsberg.

Nye vedtekter til årsmøtet 1971

Etter en meget positiv debatt ga årsmøtet sin prinsipielle tilslutning til forslaget. Utvalget fikk fullmakt til å innby Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede til et nærmere samarbeid ved å supplere ut-

valget med 2 medlemmer oppnevnt av forbundet. Årsmøtet ba utvalget fremme et nytt forslag til nye vedtekter til behandling på Samordningsrådets årsmøte 1971.

Utvalgets konklusjon som årsmøtet i prinsippet sluttet seg til, lyder slik:

I. Årsmøtet 1970 gir sin prinsipielle tilslutning til utvalgets forslag om ny strukturering av Samordningsrådet for Åndssvakesaken i Norge.

II. Utvalget av 21. juni 1969 gis mandat til å utarbeide forslag til nye vedtekter for Samordningsrådet i samsvar med strukturingsforslaget.
Det er en forutsetning at utvalget fortsatt skal ha som sin målsetting:
1. å presisere Samordningsrådets prinsipielle bakgrunn og målsetting.
2. å tilrettelegge en bredest muulig oppslutning om Samordningsrådets virksomhet.
At det som et representativt, frittstående og effektivt organ kan samle og samordne alle interesserte krefter i vårt land til en opinionsdannende kraft av betydning i for eksempel sosialpolitiske relasjoner.
3. å sikre et handlekraftig Samordningsråd — handlekraftig i bredest mulig sammenheng — ved sin organisasjon og sine eksekutive organer,
og i denne forbindelse påpeke som en særlig forutsetning det å tilstrebe et økonomisk uavhengig Samordningsråd og også et Samordningsråd med tilstrekkelige midler for en aktiv og variert virksomhet.
4. å understreke at Samordningsrådet som en reell eksponent for alle frivillig og faglig interesserte organisasjoner og grupper vil kunne framstå som en betydelig forkjemper for de åndssvakes rettigheter.

Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede innbys til å supplere Utvalget av 21. juni 1969, med 2 medlemmer slik at samtlige tre hovedgrupper (se struktureringsforslaget § 2.) er likelig representert i utvalget.

III. Forslag til nye vedtekter skal fremmes i samsvar med gjeldende bestemmelser og forelegges for Samordningsrådets årsmøte 1971.

Foreldre, frivillige og faglige grupper

De tre hovedgrupper som ifølge forslaget skal ha kollektivt medlemsskap i Samordningsrådet er:

1. Representanter fra foreldre/pårørende/klientorganisasjoner og grupper.
2. Representantetr fra frivillige organisasjoner og grupper.
3. Representanter fra faglige organisasjoner og grupper.

I utvalgets forslag til vedtekter lyder § 1 — formålsparagrafen:

«Samordningsrådet for de psykisk utviklingshemmede har til formål å samle alle organisasjoner og grupper, som på ulike felt arbeider for de psykisk utviklingshemmede, til i fellesskap å kjempe for deres rettigheter slik de er uttrykt i «Erklæringen om alminnelige og særlige rettigheter for de psykisk utviklingshemmede», vedtatt av Den internasjonale Liga for de psykisk utviklingshemmede, Jerusalem den 24. oktober 1968.

Samordningsrådet vil for dette formål ved rådgivning, informasjon og lignende søke å stimulere det enkelte medlem til størst mulig aktivitet innefor sitt spesielle arbeidsfelt, og utadtil med bakgrunn i samarbeid gjennom sine valgte organer opptre med den styrke fellesskapet gir

i sosialpolitisk sammenheng,
i opplysnings- og informasjonsvirksomhet,
i aktiv innsats for intensivert forskning,
og om nødvendig påta seg særlige pioneroppgaver,
og endelig nøye overvåke at samfunnet oppfyller sine forpliktelser ovenfor de psykisk utviklingshemmede.»

Radikal utvikling — radikalt forslag

— Forslaget kan synes å være radikalt, men totalt sett er det lite radikat i forhold til den enorme forandring som er skapt ved lov om sykehus m. v. av 10. juni 1969, og det faktum at vi pr. i dag har 6700 psykisk utviklingshemmede under omsorg, sa utvalgsformannen, Gunnar Brekke da han la fram innstillingen for årsmøtet. Dette mer enn noe annet skaper perspektiv, krav og forventninger i det arbeid vi har påtatt oss.

— Vi er klar over at strukturingsforslaget vil kunne tolkes som forslag om en ny landsomfattende organisasjon, men vi vil understreke at forslaget i prinsippet har samme siktepunkt som gjeldende vedtekter — nemlig samarbeid, koordinering. Samordningsrådet skal ikke være en frittstående, landsomfattende organisasjon, men et organisert

samarbeid mellom suverene organisasjoner. Strukturendringsforslaget foreskriver derimot økonomisk ansvarskjensle og solidaritet i samarbeidet — forøvrig en selvfølgelig forutsetning for et vellykket samarbeid.

— Vi er overbevist om at Samordningsrådets målsetting må være utgangspunktet for alle vurderinger i denne forbindelse. Det må bli et spørsmål om hvem som helt og fullt vil gå inn for den målsetting en i fellesskap kommer fram til, sa Brekke.

Om medlemskapet i Samordningsrådet sa Gunnar Brekke at utvalget har gått ut fra det enkle resonnement at sykehusloven på lang sikt vil medføre en endring av aktiviteten i frivillige organisasjoner. Organisasjonene vil etterhvert møte nye utfordringer innenfor andre felt som helt ut vil kreve deres oppmerksomhet. Den enkelte av oss vil kanskje også stimulere en slik utvikling. Det er ikke usannsynlig at selve medlemsstrukturen i Samordningsrådet blir endret som følge av dette. Utvalget har derfor definert tre hovedgrupper av medlemmer, idet vi tror at organisasjoner og grupper knyttet til kretsen omkring de psykisk utviklingshemmede vil ha det mest homogene rekrutteringsgrunnlag.

Det primære siktepunkt må selvfølgelig være å basere all videre aktivitet i Samordningsrådet på den samling av pionerorganisasjoner som i dag preger rådet, samt tilslutning fra organisasjoner og grupper som i dag står utenfor Samordningsrådet, men som uten videre vil kunne karakteriseres som sentrale medlemsorganisasjoner i et fremtidig samarbeid.

At utvalget også foreslår tilknytning fra klientorganisasjoner kan synes radikalt, men Brekke ville minne om at grupper av klienter i år har vært samlet til en kongress i Sverige ledet av psykisk utviklingshemmede.

Brekke understreket sterkt at Samordningsrådet må bli et økonomisk uavhengig organ finansiert med statstilskudd, andre offentlige tilskudd og private bidrag. Han mente at forslaget må oppfattes som et resultat av det arbeid som ble etablert for 20 år siden da tanken om et samordnende råd for åndssvakeomsorgen ble lansert.

Pionerene og 70-årene

— Det sitter fremdeles medlemmer i Arbeidsutvalget og i Samordningsrådets tilsluttede organisasjoner som hører med blant pionerene i norsk åndssvakeomsorg — og la meg føye til, personer som har sett

i gang den utvikling vi kjenner til fra 50- og 60-årene. Det er blant andre disse kreftene som har vekket samfunnet til forståelse for de åndssvakes rettigheter, som har skapt utvikling innebygd med reformkrav, som har påvirket samfunnet til helt ut å erkjenne sitt økonomiske og moralske ansvar for de åndssvake — pr. i dag uttrykt i norsk lov.

— Jeg tør antyde som en storslått utvikling at de krefter som satte i gang i 50-årene, også er med å tilrettelegge Samordningsrådets virksomhet i 70-årene. Ikke for å tilpasse Samordningsrådet til en ny utvikling, men for å *ruste* Samordningsrådet til det å sette i gang en ny utvikling, til det å være med å styre utviklingen i 70-årene .

Med andre ord: Samordningsrådet skal ikke tilpasses en ny tid, men under nye forhold være det det har vært, nemlig et samarbeidsorgan, et kamporgan for de åndssvake, sa Gunnar Brekke.

Han opplyste at han hadde hatt kontakt med representanter for Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede og hadde grunn til å tro at de ville gå med i et samarbeid. Forbundet ville med sine 3000—4000 medlemmer være et sentralt medlem i Samordningsrådet.

— Vi må vurdere vår holdning til foreldrene, ikke foreldrenes holdning til Samordningsrådet, sa strukturutvalgets formann.

Debatten

Under debatten sa veisjef K. *Oppegård* at han hadde den største respekt for det arbeid utvalget hadde utført, men at han ikke var enig i en omorganisering av Samordningsrådet. Han minnet om at en eventuell navneforandring til Samordningsrådet for de psykisk utviklingshemmede ville innebære at rådet også måtte omfatte de evneveike.

Alfred *Græsli* hadde stor tro på samarbeid med foreldreorganisasjonen etter gode erfaringer fra Sør-Trøndelag der Støttelaget samarbeider med den to år gamle foreldreforeningen. Kari *Bredal,* Asker, støttet utvalgets forslag og mente det var særlig viktig at Samordningsrådet nedsetter faglige utvalg som får konkrete oppgaver.

Stein *Vik,* Tromsø, pekte på at sykehusloven har forandret oppgavene for Samordningsrådet. Det betyr at rådet omgående må innby til et bredt samarbeid og gå i opposisjon for å få utnyttet sykehuslovens rettigheter maksimalt.

Petter *Haugland,* Oslo, understreket at Samordningsrådet må innby foreldrene til likeverdig samarbeid. Altfor lite er gjort for foreldre som står utenfor rådet, sa han. Olav Kr.

Årsmøte i Tønsberg:

20 år som pressgruppe

Det var statens overlege i psykiatri, Christofer *Lohne Knudsen* som minnet om at Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge kunne feire et lite jubileum under landsmøtet i Tønsberg i mai. I sin hilsen fra sosialdepartementet og helsedirektoratet nevnte han at det er 20 år siden idéen om Samordningsrådet ble unnfanget og det første skritt ble tatt gjennom et møte mellom de fire store helseorganisasjoner, Diakonforbundet og daværende sosialminister Aaslaug Aasland.

— Samordningsrådet og dets tilsluttede organisasjoner har stått sentralt i utbyggingen av vår unge omsorg for de psykisk utviklingshemmede gjennom sin store aktive innsats, sa overlegen. Det har skjedd idémessig og økonomisk, gjennom opplysningsvirksomhet, kurser og møter for fagfolk og interesserte, og sist, men ikke minst som en betydelig pressgruppe overfor de politiske instanser, sentralt og lokalt. Overlegen karakteriserte årsmøtet som kanskje det viktigste i Samordningsrådets historie. Ved åndssvakeomsorgens innpassing i sykehusloven og de endringer dette vil medføre i Samordningsrådets funksjon, er vi kommet inn i en ny situasjon.

Årsmøtet ble ønsket velkommen ved åpningsmøtet på Klubben Hotell av formannen i Vestfold fylkeskomité, Svanhild *Holtan*. Samordningsrådets formann res. kap. Olav Kr. *Strømme* sa i sin åpningstale at det er en enda større oppgave enn å bygge nye plasser at institusjonene fylles med meningsfylt innhold, medisinsk, pedagogisk og sosialt. Trivsel og velferd må få en stadig bedre markering i vår omsorg. Samordningsrådet kan bidra til at fylkene

---

Strømme, Kristiansand, var enig i at man måtte fortsette å forhandle om samarbeid, men Samordningsrådet kan ikke oppgi sin profil. Fylkeslege Hans H. *Tjønn* hadde erfart at pengeinnsamlinger får foreldrene til å snu ryggen til støttelag og fylkeslag. Telemark har besluttet å komme bort fra landsomfattende innsamlinger.

utarbeider de planer sykehusloven pålegger dem, ved å bearbeide opinionen og de folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner, sa formannen.

Årsmøtet godkjente søknad om medlemsskap i Samordningsrådet for Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede og Skolestyrerkollegiet ved spesialskoler for psykisk utviklingshemmede.

Årsmøtets hovedforedrag ble holdt av generalsekretær Helmer *Rygh,* Norges Trygdekasselag, om «Kontantytelser fra Folketrygden til åndssvake under omsorg». Utdrag av foredraget og Samordningsrådets uttalelse om saken er gjengitt i egen artikkel i dette nr.

Formannen i styret for Åndssvakesakens Forskningsfond, overlege Hallvard *Vislie,* orienterte om situasjonen for fondet og understreket at midlene var helt utilstrekkelige. Annen forskning har tildels fått store tilskudd fra staten, mens åndssvakeforeningen tross gjentatte søknader ikke har fått noe. Det er betydelig større interesse for forskningen i dag enn for bare et par år siden, og fondet har måttet avvise søknader fordi det ikke er midler. Overlege Vislies orientering resulterte i en resolusjon til Kirke- og undervisningsdepartementet, gjengitt i dette nr.

Utstrakt gjestfrihet preget årsmøtet i Tønsberg. Vestfold fylke var vertskap ved årsmøtemiddagen, og Tønsberg kommune innbød til avslutningslunsj. Et interessant besøk på Fossnes Sentralhjem ble et av høyepunktene under samværet.

Valg

Astrid Blokkum, Løkken Verk, og Knut Werner, Oslo, ble gjenvalgt til medlemmer av arbeidsutvalget. Som nytt medlem ble valgt lektor John Klokkehaug, Hamar, etter Ragnhild Schibbye, Oslo.

Fru Schibbye som har vært medlem av arbeidsutvalget siden starten for snart 20 år siden, ble varmt hyllet for sin kloke og utrettelige innsats. Hun ble enstemmig oppnevnt til konsulent for arbeidsutvalget.

NORSK PENNEVEN SØGES
Gerne fra Stavanger eller omegn. Mine interesser er: Rejser, geografi, gymnastikk, cykelture, tegning, maling, træ- og metalsløjd samt musik.
Karl Erik Jensen, 50 år,
Skovbrynskollegiet
6900 Skjern
D a n m a r k

Nordisk samarbeid om fysisk fostring

Symposium på Hurdal tar initiativet

Opptakten til et nordisk samarbeid om fysisk fostring for psykisk utviklingshemmede ble gjort på det symposiet som Nordiska Förbundet Psykisk Utviklingshemmede arrangerte i Hurdal 19.—24. april: Møtet munnet ut i en henstilling til det nordiske forbundet om å oppnevne et utvalg for det fremtidige samarbeid om fysisk fostring for evneveike og åndssvake.

Det var første gang et nordisk møte ble holdt om idrett og kroppsøving innen åndssvake- og evneveikeomsorgen. Omlag 65 lærere, idretts- og fritidsledere, fysioterapeuter og andre medarbeider i omsorgen i de fire nordiske land deltok. Møtet ble ledet av overlege Ole B. Munch, Emma Hjorths Hjem, og Statens Ungdoms- og Idrettskontor var medarrangør med idrettskonsulent Gunnar Mathiesen som møtesekretær.

Det ble gitt rapporter om stillingen i de fire land, men ellers var det Norge som skaffet alle foredragshol-

Nytt fra Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge

Fylkesnemnda for Hordaland har bevilget 1500 kroner til Samordningsrådets drift i 1970.

*

Samordningsrådets arbeidsutvalg har stilt 3000 kroner til disposisjon for det nystartede Samordningsrådets pedagogiske utvalg. Som sine nærmeste oppgaver skal utvalget koordinere undervisningstilbudet, drive kursvirksomhet for pedagogisk etterutdanning av personalet, og møtevirksomhet i samarbeid med Samordningsrådet. Skolestyrer Ove Snähre, Halden, er formann i utvalget.

*

Gårdbruker Torbjørn Vindegg har oversendt Samordningsrådet et gavebrev på nye 50 000 kroner til Eli Vindeggs forskningsfond til fordel for psykisk utviklingshemmede. Fonder nå øket til nærmere 175 000 kroner.

Nordisk firkløver studerer programmet under symposiet om fysisk fostring på Norsk Lektorlags kurssted i Hurdal. Fra venstre barnehave- og gymnastikklærer Ellen Margrethe Rosenlund, Danmark, møtelederen, overlege Ole B. Munch, Norge, skolekonsulent Tora Amylong, Sverige, og gymnastikklærer Erki Ristola, Finland.
(Foto: Aftenposten)

dere. Det er ikke ubeskjedent å nevne at møtet viste en klar norsk lederstilling innenfor dette feltet.

Hjertebladet skal senere komme tilbake med noen utdrag av foredragene på Hurdal-møtet.

Egen lov om psykisk utviklingshemmedes rettigheter, krever «Vår Rett»

— Det må straks nedsettes et offentlig utvalg med det mandat å formulere et forslag til lov som sikrer de psykisk utviklingshemmede individuell omsorg og utvikling, heter det på lederplass i første nummer av «Vår Rett», tidsskrift for Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshem-

mede. Artikkelen som er skrevet av forbundets formann, lektor Sigurd Dittmann, slår fast at vår lovgivning ikke hjemler noen rett til innskrenkning av rettigheter for de psykisk utviklingshemmede.

«På den annen side gir den heller ingen klar definisjon av deres rettigheter. Sett på bakgrunn av samfunnets prioritering av de evnemessig og fysisk sterke, trer det frem som en mangel ved vår lovgivning at den ikke klart har formulert hvilke rettigheter de har som faller utenfor de tilvante grenser.»

— Det er grunn til å tro at en forsvarlig lovgivning på dette felt vil gi myndighetene et ansvar for utbyggingen som de ikke kan fri seg fra, heter det videre i artikkelen. Vi er klar over at den nye sykehusloven legger dette ansvaret på fylkene. Ikke desto mindre er vi overbevist om at en spesiell lov til vern om rettigheter for de psykisk utviklingshemmede er nødvendig. En meningsfylt utvikling av omsorgen kan ikke tilfredsstilles av en ensidig materiell utbygging, men må hvile på et lovverk som stadfester de psykisk utviklingshemmedes rettigheter og samfunnets plikt til å innfri disse, slutter artikkelen.

«Vår Rett» skal komme ut med fire nummer pr. år. Redaktør for tidsskriftet er Britt Tømmerbakk.

420 elever i Røde-Kors-hjem

Weekendhjem og feriehjem for daghjemsbarn er nye tiltak på åndssvakesektoren innen Norges Røde Kors siste år. Barnehjelpsavdelingene i Trondheim og Kristiansand er begynt med weekendhjem for sine daghjemsbarn, og Barnehjelpen i Trondheim har også åpnet feriehjem for elevene ved daghjemmet.

Røde Kors Barnehjelp i Bergen har åpnet en avdeling i Laksevåg av sitt daghjem Barnely. Asker Røde Kors Barnehjelp åpnet i september i fjor Leikvoll dagsenter for 15 barn. Bratlia daghjem i Fredrikstad er utvidet med et treningsverksted for 24 voksne elever.

Disse opplysninger finner vi i den årsmelding for 1969 som Norges Røde Kors hadde utarbeidet til årsmøtet for Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge.

Pr. 1/1 1970 eier og driver Røde Kors lokalforeninger eller barnehjelpsavdelinger åndssvakehjem, skole og daghjem, arbeidsstuer, verksted og pensjonat for åndssvake rundt om i landet med ialt 420 elever. Grimebakken arbeidsskole og

Hverdagen regnet i tonn

Hverdagen ved et åndssvakehjem kan beskrives på mange måter. I siste nummer av «Hilsen fra Nærlandheimen» forteller oldfrue Ingeborg Arnevik om virksomheten ved hjemmets store, moderne vaskeri. Vi kan vel alle tenke oss at tøyforbruket er enormt ved et hjem med mange pleiepasienter. Tallene er likevel egnet til å imponere:

Vanligvis blir det vasket og behandlet 1400—1500 kilo tøy pr. dag — det vil si 7—8 tonn pr. uke.

Hver uke sender klesdepotet ut til avdelingene: 3000 laken, 600 dynetrekk, 950 putevar, 1600 frottehåndklær, 950 linhåndklær, 1200 vaskekluter, 1200 vaskehansker, 1800 smekker, 1100 stikklaken og 6000 bleier. For betjeningen blir det hver uke vasket og presset ca. 300 frakker.

Nærlandheimen hadde ved årsskiftet 306 internatpasienter.

hjem, Søndre Land, topper listen med 120 elever.

Tre institusjoner som er opprettet av Røde Kors er gått over til å bli seilveiende stiftelser, nemlig Bakkebø i Egersund, Hjertebo på Gran og Solbakken på Strømmen.

I begynnelsen av 1970 åpnet Moss Røde Kors et daghjem. I Sogn og Fjordane fortsetter Røde Kors foreningene å samle inn penger til sitt åndssvakehjem. Fra Speiderjobben 1969 fikk det planlagte hjemmet 150 000 kroner.

De to Røde Kors representantene i Samordningsrådet danner Norges Røde Kors Åndssvakekomité. For inneværende 3-årsperiode er det Kari Bredal og Heddy Astrup, med Harriet Berg og Ruth Eeide som varamenn.

Ny fomann i Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede

På sitt landsmøte i Oslo 23. mai valgte Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede Sigurd *Gohli,* Notodden, til ny formann etter lektor Sigurd Dittman, Bærum, som hadde frasagt seg gjenvalg. Lektor Dittman har vært forbundets formann siden starten i 1967.

Større byggelån
Mer til forskning
Personalboliger uten basarpenger

Tre resolusjoner til myndighetene fra landsmøtet i Tønsberg

Utbyggingen av institusjoner for åndssvake er kommet i en uholdbar situasjon fordi den nye sykehuslovens bestemmelser ikke blir oppfylt av statlige låneinstitusjoner.

Vitale forskeroppgaver blir sterkt forsømt på grunn av mangel på bevilgninger til forskerstillinger.

Personalboliger ved åndssvakehjemmene må kunne finansieres ved avdrag på lån over driftsbudsjettene.

Dette er hovedpoengene i tre resolusjoner som gikk til myndighetene fra årsmøtet i Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge i Tønsberg 22.—23. mai. Alle resolusjoner var enstemmige.

Sykehuslovens bestemmelser illusorisk

Til Stortinget ved sosialkomitéen, til Sosialdepartementet, Finansdepartementet og Rikstrygdeverket gikk denne resolusjonen:

«Åndssvakeomsorgen er under utvikling. Behovet for videre utbygging i samtlige områder er markert. Et stort antall plasser i bestående anlegg er saneringsmodne. Kravet om adekvate behandlingstilbud for samtlige åndssvake fremmes med stadig større styrke. I lov om sykehus m. v. av 19. juni 1969 er det i § 21, 3. ledd gitt overgangsbestemmelser for bl. a. åndssvakeomsorgen, slik at en i løpet av en 5 årsperiode skulle kunne oppnå en rimelig dekning av behovet.

Imidlertid har det vist seg at disse bestemmelser er illusoriske, idet det er store vanskeligheter med finansieringen av den videre utbygging p.g.a. en altfor snever utlånsramme. Eksempelvis har en ved søknad om lån i Rikstrygdeverket kun oppnådd ca. 50 prosent dekning av anleggsutgiftene, på tross av bestemmelsene om adgang til 100 prosent belåning med dekning over driftsbudsjettet for 6. pst. rente og amortisering over 20 år.

Siuasjonen er uholdbar idet mulighetene for lån på det åpne lånemarked ikke er tilstede på slike betingelser. I denne sammenheng vil en vise til sosialkomitéens uttalelser i innstillingen om lov om sykehus m. v., hvor det blir påpekt som en forutsetning for at lovens intensjoner kan oppfylles, at lånerammen i kommunalbanken og Rikstrygdeverket utvides betraktelig.

Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge krever at sykehuslovens bestemmelser oppfylles ved nødvendige økonomiske tiltak. Vi krever en utvidelse av lånerammen for lån til investeringer etter sykehuslovens § 10 over kommunalbanken og Rikstrygdeverket, og at disse lån ytes for full investering (jfr. § 21, 3. ledd). Hvis så ikke kan skje, må vi kreve at lån som kan oppnåes på det åpne lånemarked til vanlige betingelser, må godkjennes.

Professorat i spesialpedagogikk

Etter å ha drøftet det store behov for forskningsmessig innsats for psykisk utviklingshemmede, vedtok årsmøtet å sende denne resolusjon til Kirke- og undervisningsdepartementet:

Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge minner om sitt skriv av 10. juni 1969 til Kirke- og undervisningsdepartementet med henstilling om styrket forskningsinitiativ når det gjelder åndssvakeproblematikken.

Spesielt fremhevet man nødvendigheten av økt forskningsmessig innsats på det pedagogisk/psykologiske område, idet det bare ved et særlig initiativ fra universiteter og høyskoler og fra våre sentrale myndigheter er mulig å opprette et aktivt forskningsmiljø, også i nær tilknytning til behandlingsinstitusjoner for psykisk utviklingshemmede.

Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge vil derfor påny anmode Kirke- og undervisningsdepartementet om å ta initiativ til å få opprettet forskningsstillinger innen åndssvakesakens arbeidsområde, i første rekke et professorat i spesialpedagogikk ved et av våre universiteter.

Samordningsrådet vil påny understreke at det her gjelder vitale problemer som har vært sterkt forsømt i vårt land. Den utvikling som nå skjer når det gjelder såvel opplæring som omsorg for denne gruppe medmennesker, krever at det blir tatt initiativ for å styrke også forskningen på dette område. Samordningsrådet har sendt brev om samme sak til universitetene i Bergen og Oslo samt til Norges Lærerhøgskole, Spesiallærerskolen og Norges Idrettshøgskole.

Drikk
TETLEY TE

MASCOT
Tobakk — Frukt — Sjokolade
v/ Hotell Vic
PORSGRUNN

Oslo Kokk- og Stuertskoles
RESTAURANT «NEPTUN»
Biskop Jens Nielssøns gt. 3, Etterstad
Er åpen alle hverdager fra kl. 11—18
God mat - Øl og vin — Tlf. 68 37 00
Mottar også arrangering av selskaper, bryllup og foreningsfester

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
Solberg & Andersen A.s
Hansteensgt. 5 - OSLO - Tlf. *44 19 85

B. DAHL
Grefsenveien 12 - Tlf. 21 00 17
Tobakk - Frukt - Sjokolade
Ukeblader - Aviser

Si det med blomster fra
LA FRANCE
BLOMSTERFORRETNING
Tlf. 46 46 20, Hegdehaugsveien 23, Oslo
Etablert 1908

La oss ta vasken
NØTTERØY VASKERI
Henter og bringer
Nøtterøy — Telefon 22 446

BRØDR. VARPE
Hagesenter — Planteskole
Anleggsavdeling
Nøtterøy — Tlf. (033) 21 365

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt - Fisk - Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

BRØDR. DALBAK A/S
Kobber- og Blikkenslager
Kilen – Tønsberg - Telefon 12 336

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, trepanel, møbler og metaller.
Over 20 års erfaring.
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31 - Tlf. 68 45 70

ALL FYSIKALSK BEHANDLING
Også i hjemmene
LILLEMOR JENSEN
Bestumveien 61 — Telefon 55 93 05
Statsaut. sykegymnast

PER PEDERSEN
Malermester
Gamlevn. 12 - Tønsberg - Tlf. 20 182

STØTT
ÅNDSSVAKESAKEN

Istedenfor basar og innsamlinger

Til sosialministeren ble det sendt følgende resolusjon:

Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge samlet til årsmøte i Tønsberg 22.—23. mai 1970 har enstemmig vedtatt følgende resolusjon:

Etter de fortsatt gjeldende regler må avdrag på lån for oppførte personalboliger ved institusjoner innen åndssvakeomsorgen betales av fylkeskomitéer og støttelag.

Slike personalboliger er etterat fylkeskomitéer eller støttelag har bygget dem, overdratt til institusjonene. Øvrige utgifter og inntekter ved driften av personalboligene inngår i institusjonenes driftsbudsjett.

Fylkeskomitéer og støttelag bør ikke lenger være avhengig av å arrangere basar eller foreta innsamlinger for å dekke disse utgifter.

Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge vil derfor anmode herr Sosialministeren om å foreta det nødvendige for å utvirke at nevnte avdrag på lån blir tillatt ført til utgift på institusjonenes driftsregnskap fra og med regnskapsåret 1970.

Nybygg ved sanitetskvinnenes hjem

Tre av sanitetskvinnenes åndssvakeinstitusjoner har nybygg under oppførelse, forteller beretningen fra Norske Kvinners Sanitetsforening til Samordningsrådet. «Granlien» som drives av Kviteseid Sanitetsforening, skal få betjeningsbolig med skole- og aktivitetsrom, «Solbakken» i Sogn og Fjordane får tilbygg med spiserom for betjeningen. Ålesund sanitetsforenings hjem «Haukås» tar 1. juli i år i bruk sitt nye betjeningsbygg og har planer ferdigg for et aktivitetsbygg ved hjemmet. Solum sanitetsforenings daghjem «Skogmo» fikk nytt aktivitetsrom i underetasjen siste år.

Innen Norske Kvinners Sanitetsforening eier lokalforeninger og kretser syv hjem med tilsammen omlag 200 elever i åndssvakeomsorgen. De samlede driftsutgifter var i 1969 vel 3,7 millioner kroner, og institusjonene har en samlet verdi på omlag 6 millioner. Sanitetsforeningene brukte siste år 73 500 kroner til ulike tiltak innen åndssvakesektoren.

Sanitetsforeningens representant i Samordningsrådet er Astrid Blokkum, Løkken Verk, og kretsformannen i Telemark, Amborg Scheflo, Brevik, Marie Gram-Larsen, Grue sanitetsforening er varamann.

BILREK.
Bjørn Rist & Co.
Telefon 1 574 - Kirkenes
Telegr.adr.: «Bilrek»
Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall - Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita - Forsikring

ALF RUSHFELDT
BAKERI — KONDITORI
Tlf. 91 329 - KIRKENES - Tlf. 91 329

ALT I VARME og SANITÆRANLEGG
Aut. Rørleggerfirma
OSVALD SIVERTSEN
Gamleveien 1 - Vaulen - STAVANGER

Fylkesbilene i Nord-Trøndelag
Hovedkontor i Steinkjer

SPERRE MEK. VERKSTED
Start og manøver kompressorer
Ellingsøy — Sentralbord 36 711

LAURITZ ANDERSEN
Gullsmedforretning
Innehavere:
Magda Andersen og Elsa Andersen Utne
Kirkegt. 10. Stavanger. Telefon 21 251

ALF ARNTZEN
Malermester
Hundsvåg — Stavanger
Tlf. 47 316

Glassmester Simon Hogstad
KONGSBERG
ALT I GLASSINNSETNING
Tlf. nr. 12, forretningen, Storgt.
Tlf. nr. 963, verkstedet, Raumyhr

AAS KAFETERIA - KIOSK
v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

Bygningsfirmaet
GILLESTAD A/S
Aut. Hovedentreprenør
Sola — Stavanger
Telefoner: 50 725 - 50 656

JONAS WALDELAND
Byggefirma
Nytorget — Telefon 26 588
Stavanger

LEIF W. HANSEN & CO.
Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Tlf. 25 209

ERLING HALVORSEN
Entreprenørforretning
Adv. Bergs gt. 22 — Telefon 28 749
Stavanger

FINN MIDBØE
Aut. rørleggerforretning
Lagårdsvn. 65 — Stavanger
Telefon 21 548

425 kroner av trygdepengene på felles trivselskonto

«Pasientene skal ikke finansiere tiltak som er selvfølgelig for andre»

— Problemet ligger ikke i at pasientenes egenandel av pensjonen er for stor, men i å finne ordninger slik at barnet kan få nytte og glede av disse midlene i sin institusjonstilværelse, sa generalsekretæren i Norges Trygdekasselag, Helmer Rygh i sitt foredrag på Samordningsrådets årsmøte i Tønsberg om «Kontantytelser fra folketrygden til åndssvake under omsorg».

Foredraget drøftet inngående et jordnært hverdagsproblem ved våre institusjoner og skisserte opp de forslag som tar sikte på å hindre en ytterligere opphopning av trygdemidler.

Generalsekretær Rygh er formann i det utvalg som Sosialdepartementet oppnevnte i november 1968 for å utrede spørsmålet om regler for utbetaling av ytelser når en trygdet får fri kur og pleie i sykehus m. v. eller annen forpleining for offentlig regning. Utvalget var sammen satt av representanter for Sosialdepartementet, Helsedirektoratet, Rikstrygdeverket, Oslo kommune og Norges Trygdekasselag, og det leverte sin innstilling i oktober i fjor.

Generalsekretær Helmer Rygh.

Etter de siste oppgaver fra Helsedirektoratet har nærmere 3500 pasi-

A/S BUSSTRAFIKK

SKIEN

ROLF GROTH
Kjøtt og Pølsevarer
N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

INGV. A. OLSENS EFTF.
Berger Rosenvold
Herreekvipering - Alt i Herreartikler
Skien — Tlf. 22 509

Aut. SAAB-forhandler — AUTO-SERVISE
Langbryggen 5 - Halden - Tlf. 3019
Salg — Service

HOLMS TOTAKTSERVICE
Plastbåter — Outboards etc.
Ing. Bjørn Holm
1760 Berg st. - Tlf. Halden 83 443

ADELGATENS SERVICE-SENTER
Inneh.: Helge Holmen
Bensin - Olje - Vask - Smøring
Halden — Telefon 84 346

Benytt
Halden Komm. Installasjonsforretning
Alt i elektrisk
Wiels Plass Telefon 82 950

ANDERSEN & CO.
Inneh.: F. Løkken
Stenhuggeri — Sandblåsing
Amtm. Aallsgt. 41 - Skien - Tlf. 23 048

ÅLGÅRDS AUTO A/S
Aut. DATSUN-forhandler
Sandnes — Tlf. 64 251

MOSS MOTOR COMPANY A/S
Aut. VOLVO-forhandler
Moss — Tlf. 53 883

KÅRE LODE
Lastebiltransport — Kranutleie
Sandnes - Tlf. 61 768

ALFRED NOMME
Hans Jacob Roksund
BLIKKENSLAGERVERKSTED
Tlf. 23 607 - Skien - Priv. 30 389
Bygningsarbeider - Venilasjonsanlegg

SØRUM SAMVIRKELAG
VARERUTE HVER LØRDAG
Telefon 51

O. FURULUND LANDHANDLERI
Assortert forretning
Sørum — Telefon 119

SØRUMSAND GJESTGIVERI
Sørumsand — Telefon 72 70 41
Dagens middag anbefales
2 retter kr. 9,75. Alt inkl. og a la carte
Øl og Mineralvann

enter i åndssvakeinstitusjonene uførepensjon eller alderspensjon. I tillegg kommer barn under 18 år som har mistet en av foreldrene eller som er foreldreløse og derfor har barnepensjon av folketrygden.

Etter gjeldende regler får en pasient redusert sin folketrygdpensjon fra det tidspunkt forpleiningen i institusjonen har vart i tre måneder. Vedkommende får da utbetalt et beløp som svarer til en fjerdedel av grunnpensjonen hvis han er enslig.

7,6 millioner kroner oppsamlet

De fleste voksne som forpleies i åndssvakeinstitusjon, er bare berettiget til folketrygdens grunnpensjon på 6800 kroner. Etter tre måneders institusjonsopphold får de altså utbetalt fjerdedelen, eller 1700 kroner pr. år.

I praksis viser det seg at disse utbetalinger fører til en ikke uvesentlig oppsamling av pensjonsmidler. For 3 468 personer som pr. 31. desember 1968 var innlagt i åndssvakeinstitusjoner og fikk utbetalt uførepensjon eller alderspensjon, utgjorde de oppsamlede pensjonsmidler etter oppgave fra Helsedirektoratet ialt litt over 7,6 millioner kroner, eller vel 2 100 kroner i gjennomsnitt pr. person. I disse tallene er barnepensjoner ikke medregnet.

Generalsekretær Rygh henviste til Samordningsrådets brev til landets fylkesmenn fra konferansen om fysisk fostring 12. mars i år, der det blir pekt på at de aller fleste institusjoner for psykisk utviklingshemmede mangler de mest elementære hjelpemidler og anlegg, som idrettsplass, gymnastikklokale, svømmehall, skibakke, lysløype m. v.

Skal pasientenes oppsamlede pensjonsmidler og løpende pensjoner brukes til slike tiltak? spurte han. Nei, det mener jeg like lite som dere.

Den beskjedne pensjonsytelsen under institusjonsoppholdet bør prinsipiellt disponeres slik at den kommer vedkommende pensjonist til gode. Og man må finne fram til en ordning som setter institusjonene i stand til å medvirke til at dette kan realiseres — i stedet for at midlene lagres opp til glede for arvingene.

Utvalget som Sosialdepartementet oppnevnte, har foreslått en viss omlegging av gjeldende ordning med kontantytelser fra folketrygden ved fri forpleining i institusjon.

«Netto-ytelsesprinsipp»

Utvalget foreslår gjennomført en form for «netto-ytelsesprinsipp». I dette ligger at lovbestemmelsen angir positivt hvor stor folketrygdens

ytelser skal være under opphold i institusjon og slik at trygdens ytelse totalt er begrenset til dette. Det blir med andre ord ikke lenger noen form for «tilbakeholdt» del av pensjonsytelsen som i tilfelle skulle kunne utbetales til institusjonene til dekning av forpleiningsutgifter.

En uttrykkelig forutsetning for netto-ytelsesprinsippet er at den forpleide har krav på helt fri forpleining. I dette ligger at institusjonseieren ikke har adgang til å kreve forpleiningsutgiftter dekket av den trygdede — verken i hans pensjonsinntekt eller i annen inntekt eller formue. Slik dekning skal heller ikke kunne kreves i den forpleides dødsbo.

Utvalget har behandlet «oppsamopphold i institusjoner skal være en friperiode på seks måneder da kontantytelsene skal løpe uavkortet etter de alminnelige bestemmelser. Også uførepensjon skal kunne ytes uavkortet i de første seks måneder under opphold i sykehjem og ved privat forpleining.

Pensjonsytelsene foreslås satt til 25 prosent av grunnbeløpet og 10 prosent av eventuell tilleggspensjon. Grunnpensjonen blir etter dette 1700 kroner pr. år, det samme som det nåværende fribeløp som den trygdede får utbetalt.

Pensjonsmidler til trivselsgoder

Utvalget har behandlet «oppsamlingsproblemet» i et eget avsnitt i innstillingen. Utvalget understreker det store behov for særskilte trivselstiltak med sikte på å oppmuntre og aktivisere pasientene, særlig ved pleieinstitusjoner for åndssvake og sinnslidende og ved de geriatriske sykehjem, samt ved sentralinstitusjonene for åndssvake, ved de psykiatriske sykehus og andre institusjoner for langtidspasienter.

Spørsmålet om i hvilken utstrekning den enkelte institusjon makter å gjennomføre trivselstiltak er etter utvalgets mening i vesentlig grad av økonomisk art. I ikke liten utstrekning blir felles trivselstiltak i dag finansiert ved at de pasienter som oppebærer pensjonsytelser fra folketrygden, deltar i dekningen av utgiftene med en del av pensjonen.

Når det gjelder bruk av pensjonsmidler til finansiering av felles trivselstiltak, mener utvalget at dette i prinsippet må beregnes til å gjelde tiltak som ligger utenfor rammen av trivselsgoder som naturlig bør høre med ved vedkommende institusjon. At helseinstitusjonen har begrensede midler til rådighet på dette felt, må ikke føre til at trivselsgoder som med rimelighet bør kunne kreves og ventes

ved institusjonen, blir søkt finansiert av den enkeltes pensjonsmidler.

Det bør imidlertid ikke være noe i veien for at pasientene finansierer trivselstiltak i itllegg til de som institusjonen kan tilby, og det er etter utvalgets mening viktig å finne fram til praktiske ordninger som kan legge forholdene best mulig til rette slik at pensjonsutbetalingene kommer pasientene til nytte og glede.

Trivselskontoen

Det må være en forutsetning at den enkelte pasient først har fått anledning til å dekke sine individuelle behov, mener utvalget. Den betydelige oppsomling av pensjonsmidler blant langtidspasienter tyder på at pasientene har et stort behov for bistand fra institusjonen, pårørende eller verge — for å kunne dra nytte av sine pensjoner. En sikter her først og fremst til den del av pasientene som selv ikke evner å disponere over sine midler.

Utvalget foreslår at det i folketrygdloven tas inn bestemmelse om adgang for departementet til å gi institusjonene fullmakt til å disponere over pensjonsmidlene på vegne av slike pasienter med sikte på at pensjonsutbetalingene virkelig kommer den enkelte pasient til nytte.

Det bør etter utvalgets mening ikke være noe til hinder for at en institusjons pasienter, på frivillig grunnlag, går sammen om å dekke utgifter til konkrete trivselstiltak som de gjerne vil ha gjennomført, og som ikke kan dekkes over institusjonens budsjett. Ved mange institusjoner vil det være praktisk at det opprettes permanente trivselskonti, som pasientene yter løpende bidrag til.

Automatisk overføring til felles trivselskonto på grunnlag av et generelt samtykke fra pasienten eller verge bør begrenses til en fjerdedel av den grunnpensjonsytelse som pasienten får utbetalt, dvs. 425 kroner pr. år regnet etter det nå gjeldende grunnbeløp.

Ved åndssvakeinstitusjoner vil det være naturlig at spørsmål om bruk av pensjonsmidler til felles trivselstiltak kan avgjøres av institusjonens ledelse etter nærmere fastsatte retningslinjer.

Som sin personlige mening hevder generalsekretær Rygh at det vil være meningsløst å bruke pasientenes egne midler til finansiering av trivselsgoder som i dag er en naturlig og selvfølgelig ting for andre mennesker — blant annet tiltak som har med den fysiske fostring å gjøre.

Forts s. 108

«Verksted og fabrikk» på Fossnes

Det var et samfunn i allsidig aktivitet som møtte deltakerne i Samordningsrådets årsmøte i Tønsberg da de kom til Fossnes på «befaring» den 22. mai. Noen hver av oss undres kanskje over hva elevene tenker når arbeidsstuer, klasserom og verksteder plutselig oversvømmes av lutter velvillige voksne som bøyer seg over vevstoler og maskiner og sier, — nei, så flink du er!

Men heldigvis er elevene mindre blaserte enn de fleste av oss. De tar i mot en oppmuntring for det den er ment, og svarer tålmodig på mer og mindre intelligente spørsmål. På Fossnes var det likevel en god del som syntes å ha det for travelt til å svare!

Bestyrer Tom G. Wahl orienterte under lunsjen foran omvisningen og fortalte at Fossnes i dag har 103 pasienter, derav 8 på daghjemsbasis, fordelt på fem paviljonger. Utbyggingsplanene for de neste fem år går ut på å øke kapasiteten til 200 plasser. Under prosjektering er to villaer, hver med åtte plasser, for høytstående gutter og piker, og en pleieavdeling for kvinner på 20 senger. Reisingen av en barneavdeling på fire enheter med ialt 32 plasser er påbegynt.

Fossnes har tre lærere i full stilling, 5 arbeidsledere, gartner og gartnerassistent, et veksthusanlegg og planer om et til. Gartneriet hadde deltakerne forøvrig stiftet bekjentskap med før de kom til Fossnes. På alle hotellrom i Tønsberg sto vakre blomsterhilsener fra Fossnes-gartneriet.

På det store bildet ser vi arbeidsleder Kristian Gjelsås instruere en av guttene i konstruering av «olapinner», mens sekretær Stein Vik fra Tromsø diskuterer snekker-finesser med Ole Kristian. Øverst styres hullmaskinen med stor rutine på kurvmakerverkstedet.

Det andre bildet viser sortering og pakking av pusseskiver — med hendige kasetter som erstatter regnekunsten. Å kunne tetlle til seks er ingen betingelse for å gjøre gagns arbeid!

Fra side 105

De må kunne finansieres over institusjonens budsjett.

Utvalgets forslag tar sikte på den lovgivning som vil foreligge når syketrygden, yrkesskadetrygden og arbeidsløysetrygden er inkorporert i folketrygdloven — trolig fra 1. januar 1971.

Innstillingen har vært forelagt en rekke institusjoner og organisasjoner til uttalelse, og saken er nå under behandling i Sosialdepartementet. Det er ennå for tidlig å si noe sikkert om hvor vidt proposisjonen vil foreligge så tidlig at en ny ordning på dette område kan gjennomføres fra 1. januar 1971, sluttet Helmer Rygh.

Aldersgruppen 16—18 år faller utenfor

Samordningsrådets arbeidsutvalg har behandlet utvalgets innstilling og uttaler sin tilfredshet med de fremskritt den representerer. Spesielt peker man på det positive i det som er slått fast i «netto-ytelsesprinsippet».

Om den såkalte «friperiode» uttaler Samordningsrådet:

Såvidt man vet skal betegnelsen sykehus i den nye sykehuslov identifiseres med sentralhjem, og sykehjem med mindre hjem. Av innstillingen fremgår det at komitéen foreslår en periode på 6 måneder for kontantytelsen til pasienter innlagt i sykehus (sentralhjem), men bare 1 måned friperiode for pasienter innlagt i sykehjem (mindre hjem). Etter vår mening bør prinsippet om 6 måneders friperiode gjelde uansett om det dreier seg om innlegging i sentralhjem, mindre hjem eller privatforpleining, for varig forpleining eller ikke.

Angående utkast til lov § 15 — 5, 1. avsnitt (innst. s. 55) som gjelder disponering av den enkelte pasients egenandel til trivselstiltak, sier vi oss enig i disse bestemmelser. Men etter vår mening bør det fastslåes at fellestrivselskonto må disponeres av hjemmets ledelse i samråd med dets styre.

Vi har ikke i innstillingen funnet noe som omhandler aldersgruppen 16—18 år. Vi kjenner til at det skaper store vanskeligheter på hjemmene at denne gruppe faller utenom både barne- og folketrygdens ytelser. Vi vil derfor henstille til departementet å finne frem til en overgangsordning slik at også denne aldersgruppen kommer med i trygdesystemet, heter det tilslutt i Samordningsrådets uttalelse.

———

VELFERDSBYGG —
i dag en selvfølge
ØSTERBO INNVIER SITT

Østerbo i Halden, sentralhjemmet for Østfold, har fått sitt velferdsbygg. Det rommer kombinert forsamlingssal, gymnastikksal og kirke på 300 kvadratmeter, svømmehall, behandlingsrom, dampbad og garderober. Av arkitekten, Arne *Bang Larsen,* ble bygget under innvielsen treffende karakterisert som «åndens og de fysiske muligheters hus».

Det var stor begeistring på Østerbo da velferdsbygget ble offisielt tatt i bruk 26. mai. Biskop Per *Lønning* vigslet forsamlingssalen til kirkelig bruk ved en gudstjeneste hvor gjestene og storparten av pasientene deltok.

Omlag 130 gjester var tilstede da formannen i bygge- og plankomitéen for Østerbo, fylkeslege Harald *Bjelke,* overleverte velferdsbygget til styreformannen, Eleanor *Hofgaard.* Hun leverte nøkkelen videre til Østerbos bestyrer Toralv *Hummelvoll.*

Svømmehallen som er utstyrt med tanke på uføre pasienter, ble forskriftsmessig innviet ved at fylkeslege Bjelke stupte uti og prøvesvømte bassenget.

— I dag innvier vi et velferdsbygg som om det skulle være en selvfølge. Vi har rett til det, sa byråsjef Ole *Ulleberg* som hilste fra Sosialdepartementet. Vi vet nå at pasientene kan nyttiggjøre seg dette bygget og at det vil bety mye for deres almenntilstand, sa byråsjefen.

Fylkesmann Jacob Modalsli så det som en naturlig utvikling at større deler av åndssvakeomsorgen faller på det offentlige.

— Men samtidig er det vel at faktum at vi må prøve å bevare og utnytte den menneskelighet som ligger bak for eksempel innsamlingene til dette bygget, fortsatte fylkesmannen. For fremtiden får vi forsøke å skaffe pengene, — og dere andre bidra med gløden, entusiasmen, varmen og medmenneskeligheten!

Velferdsbygget på Østerbo har kostet 1,5 millioner kroner foruten utstyr til omlag 200 000 kroner. Nærmere 600 000 kroner er innsamlede midler.

Kirken og de funksjonshemmede

Hva gjør kirken for de funksjonshemmede? Hvordan er den kirkelige betjening for mennesker med fysisk og psykisk handicap?

Etter henstilling fra bispemøtet i 1965 nedsatte Sosialdepartementet et utvalg for å utrede den kirkelige betjening for funksjonshemmede. Innstillingen fra det såkalte Grasmo-utvalget ble levert departementet i mars i fjor. Den er utførlig omtalt når det gjelder de åndssvakes situasjon i nr. 3, 1969 av Hjertebladet.

Innstillingen foreligger nå i redigert form som en ny publikasjon i sosialdepartementets serie av pocketbøker under titelen «Kirken og de funksjonshemmede».

Tradisjonelt har kirken i Norge stått sterkt i arbeidet for syke og gamle. Boka viser imidlertid at kirken ikke i samme grad har fulgt med i utviklingen som har foregått på den sosiale sektor.

Grasmo-utvalgets undersøkelser viste bl. a. at åndssvakehjemmene hører med blant de institusjoner for funksjonshemmede som er dårligst utstyrt med fellesrom til bruk ved andaktetr og gudstjenester. De får sjeldnere besøk av presten i den menigheten de tilhører enn f. eks. hjem for vanføre, blinde og døve. De åndssvake hører med til den gruppe klienter som er blitt mest forsømt av den kristelige omsorg og betjening.

Boken er greitt og oversiktlig redigert og godt illustrert. Den er vel verdt å lese, og kan fåes i bokhandel eller direkte fra Universitetsforlaget, Blindern, Oslo 3. Den koster ca. 15 kroner.

Oljeinntekter – for hvem?

Vi håper våre politikere ikke vil benytte eventuelle oljerikdom til overbudspolitikk og generell velstandsøkning i form av løfter om lavere skatter o. l., skriver «Vårt Land» på lederplass i forbindelse med oljefunnene på den norske kontinentalsokkelen i Nordsjøen. Bladet fortsetter:

— Vi har mange uløste oppgaver i vårt samfunn, mange grupper som ennå på langt nær har fått det de burde ha et soleklart krav på, mange skjevheter å rette opp. Bedring av de eldres og de handicappedes kår, skikkelig økning av de lavtlønnedes inntekter, nye løft i sosialsektoren, kamp for naturvern — — — jo, det er mye å bruke oljepengene til.

Landet Rundt

Finnmark, Troms og Nordland

Trastad Gård vil ennå i en årrekke være det sentrale hjem for landsdelen, heter det i årsmeldingen fra Hovedkomitéen for reising av Nord-Norges Åndssvakehjem. Når sentralhjemmet på den annen side nå nærmer seg den forutsatte kapasitet, ca. 400 senger, er det på høy tid å ta den videre utvikling av omsorgen opp til alvorlig diskusjon. En skal her bare peke på det faktum at en ennå ikke har hatt muligheter til å arbeide med ettervernet, broen som er av så avgjørende betydning for å skape overgang til et liv utenfor sentralhjemmets overbeskyttede miljø.

Årsmeldingen understreker forøvrig at Nord-Norge rår over institusjonsplasser for omlag halvparten av våre psykisk utviklingshemmede. — Listen over mer og mindre aktuelle søkere omfatter mer enn 300 navn. I tillegg føler en også presset fra en del av dem som er plassert ved hjem sør i landet — og som ønsker å flytte nærmere sitt opprinnelige miljø etter hvert som det bygges her nord.

Hovedkomitéen peker på at de få drabanthjem og daginstitusjoner som allerede er etablert, er viktige og riktige skritt i utviklingen og i samarbeidet mellom de mange møtende interesser. Det står opp til de frivillige krefter å markere seg i samarbeidet til beste for enkeltmennesket og for samfunnet, heter det i årsmeldingen.

Trastad håper å komme i gang med bygging av et nytt produksjonsverksted til høsten. Det vil åpne muligheter for produksjon av blomsterjord — torvstrøproduksjon. Myrene rundt Trastad har fått god attest fra Norsk Myrselskap, og det er stor etterspørsel etter torvstrø i landsdelen.

Nord- og Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal

Fylkeslege John W. Syse hevdet på årsmøtet i *Nord-Trøndelag Støttelag* for åndssvake at man på lengre sikt må arbeide for å få daginstitusjoner i Stjørdal, Steinkjer og Namsos, av noenlunde samme karakter som handicapsenteret i Levanger. Det er ønskelig å flytte *Høgtun,* støttelagets hjem for åndssvake i Hegra, først og fremst fordi man

på Stjørdalshalsen vil kunne ha et kombinert eksternat og internat. En plankomité med Gunnar Aune, Stjørdal, som formann, arbeider med å få tak i tomt for Høgtun i Stjørdal.

Kjøp og ominnredning av eiendommen *«Solgløtt»* i Selbu har vært en viktig oppgave for *Sør-Trøndelag Støttelag* for åndssvake siste år. «Solgløtt Arbeidshjem» for 11 arbeidsføre menn blir ledet av bestyrer Dagfinn Glørstad, og formann i hjemmets styre er Alfred Græsli, Trondheim.

Arbeidet i *Foreldreforeningen* i Sør-Trøndelag har resultert i at foreldrene er blitt representert i styret for Klæbu Pleiehjem. Foreningen har også fått godkjent opprettelsen av kontaktutvalget for Klæbu Pleiehjem. Det består av tre foreldrerepresentanter, blant dem to som har sine barn på Klæbu. Formannen i Foreldreforeningen er Arne Fjær.

Sogn og Fjordane, Bergen og Hordaland

Sogn og Fjordane fylkeskomité for åndsveike regner med at fylket i dag har behov for ca. 100 plasser for åndssvake. Det vil bli en rimelig dekning for fylket når en kommer så langt at en får reist «Granlia» i Balestrand i Sogn, som Sogn og Fjordane Røde Kors har tatt opptaket til, og «Nordfjordheimen» i Sandane som Nasjonalforeningen har gått inn for — samtidig med at en fra før har Sanitetsforeningens «Solbakken» i Florø. Fylkeskomitéens årsmelding forteller at en innsamling som startet våren 1969, passerte 200 000 kroner ved utgangen av året.

Årets russ ved Firda Gymnas i Sandane ga avkall på den tradisjonelle russeturen og lot hele nettoinntekten av russerevyen gå til byggefondet for «Nordfjordheimen» i Sandane. Men de syntes 6500 kroner var for lite å gi, og så laget de innsamlingsaksjon i sentrale deler av Gloppen kommune og kunne tilslutt overlevere 20 000 kroner til det planlagte åndssvakehjemmet.

— Det er symptomatisk for ånden blant elevene at russen gang på gang gir russekassen til humanitære formål, sier rektor Olav Haaland ved Firda Gymnas til Sunnmørsposten.

Også Sogndalsrussen har sløyfet russeturen og vil i steden gi pengene til åndssvakehjemmet «Granlia» i Balestrand.

Bergen og Hordaland Støttelag for åndssvake forteller at arbeidet siste år har vært preget av utvidelser ved Furuly Barneheim. En naboeiendom er innkjøpt med tanke på pedagogisk opplæring. Askøy skole-

styre har ansatt lærer, og Furuly har også fått fritids- og idrettsleder. En nybygg med 40 boligenheter for personalet vil være innflyttingsklart i løpet av 1970. Furuly Barneheim har nå 75 barn.

Rogaland, Vest- og Aust-Agder

Rektor Olav Arne *Tendeland* ved Vernepleierskolen på Nærlandheimen er ansatt som styrer på *Bakkebø* etter Leiv Tveit, som går av etter å ha stått i ledelsen for hjemmet helt siden starten. Den nye styreren er 36 år og har utdannelse som lærer og sykepleier. Han har undervist i framhaldsskolen og den ni-årige skole, og har arbeidet for FN i Midt-Østen og for Redd Barna i Algerie. Han tiltrer ved Bakkebø 1. november i år.

Bakkebøs skolestyrer Salve Stuhaug opplyser at 90 av barna på Bakkebø vil få teoretisk undervisning fra høsten. Lærerstaben øker fra fire til tolv lærere.

— Et skår i gleden ved den store skoleutvidelsen er at Kirke- og undervisningsdepartementet ikke ville godkjenne søknaden om timelærerstilling i musikk og sang, sier Stuhaug. Gjennom musikken får man skapt kontakt med barn som ellers har vanskelig for å åpne seg. Barna kan uttrykke seg gjennom musikk, og vi regner dette faget som en viktig terapeutisk virksomhet. Stuhaug forteller at det er sendt ny søknad til departementet — dennegang om å få musikklærer i full stilling.

Etter innvielsen av *Nærlandheimen* i 1948 gjaldt det å skaffe penger til å utstyre avdelingene med. En god hjelp ble de mange små og store Nærlandforeninger rundt om i landet. Det ble også snart aktuelt med en forening for betjeningen, og høsten 1949 holdt vi den første basar som ga et overskudd på ca. 1500 kroner, forteller Anton Larsen i «Hilsen fra Nærlandheimen». Ildsjelen i arbeidet var formannen de første ti årene, fru Marie Steensnæs. I de 20 år Nærlandforeningen har eksistert, har den skjenket Nærlandheimen 350 000 kroner.

Foreldrelaget ved Nærlandheimen har nå 123 medlemmer. Formann er Kr. Larsen, Stavanger.

Akershus

Komitéen for Åndssvakeomsorgen i Akershus fylke forteller i årsmeldingen at restaureringen ved *Fagerhøy* åndssvakehjem på Eidsvoll har fortsatt i 1969. Den gamle hovedbygningen er nå praktisk utstyrt og tatt i bruk til undervisning og terapi for guttene. De fleste av hjemmets 24 gutter har skolegang, og det er ansatt to lærere ved hjemmet. Fagerhøy har også idrettsleder.

Ved *Jessheim helseheim* er det planer om å få oppført en paviljong som skal bli egen avdeling for de dårligste pasientene. I hovedbygget vil det da bli frigjort rom for f. eks. undervisning.

Haug skole i Bærum som Bærum skal bygge sammen med Asker, blir en eksperimentskole med to hovedavdelinger: en for elever med cerebral parese og en for psykisk funksjonshemmede i alderen 6 til 18 år. Spesiallærerskolen er interessert i Haug skole som øvingsskole og skole for forsøksvinrksomhet.

Oslo

Oslo formannskap bevilget på møte 5. juni et bidrag til Støttelaget for åndssvake i Oslo på 325 600 kroner til den videre prosjektering av medisinsk-psykiatrisk institusjon på *Vardåsen.*

I *Støttelagets* årsmelding blir det opplyst at det planlagte daghjem og skole på *Munkelia* ved Lambertseter ikke vil bli bygget etter det opprinnelige forslag som man mener blir for kompakt og kostbart. Arkitekten skal utarbeide et nytt og forenklet prinsipp for løsning av prosjektet, f. eks. noe i retning av «landsby».

Ved Rolandsjøen i Ski kommune reiser Støttelaget en hytte for elever og pasienter. Ved Holmenkollen Daghjem og Skole reises et nytt skolebygg som Støttelaget håper å få ferdig i løpet av 1970.

Støttelaget skal være Oslo Åndssvakeomsorg behjelpelig med å bygge en barneinstitusjon i Kapellveien på Kjelsås for pasienter med Føllings sykdom. Avdelingen skal få fem plasser med egen hybelseksjon for mor og barn, og en avlastningsavdeling for små barn som er hjemme eller i daginstitusjoner, også den med fem plasser. Dessuten skal institusjonen få tre familieleiligheter i atriumshus, hver med fem plasser. Ialt. blir det plass til 25 barn.

Østfold

Østfold fylkeskomité for åndssvake har vedtatt at statuttene for den milde stiftelse Østerbo, åndssvakehjemmet for Østfold, skal endres slik at stiftelsens ledelse går over til Østfold fylke. Østfold fylke kan hvis det ønskes, beslutte at Østerbo åndssvakehjem blir fylkets eiendom og at stiftelsen dermed opphører.

KVITESEID SPAREBANK
Kontortid 9-4 - Lørdag 9-13
Filial: Vrådal hver onsdag 11-14
Kviteseid

SAND SPAREBANK
Sand i Ryfylke - Telefon 51 107

BRØDR. SØRUM
Aut. Rørleggerforretning
Kjøpmannsgt. 11
Trondheim — Telefon 28 800

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

KR. AMVIK
Landhandleri
Hvalstad
Telefon Asker 78 13 91

HOBBYSENTERET O. AUNE
Dronningens gate 19
Trondheim — Telefon 30 333

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

Besøk
FASETTEN KAFETERIA
Jarleveien 8 — Trondheim
Telefon 25 728

HOLLA SPAREBANK
*
Ulefoss

KAREN STANGELAND
Kolonialforretning
Sola Telefon 50 192

Besøk
AUTOMATEN KAFETERIA
Kjøpmannsgt. 41
Trondheim — Telefon 25 266

BRØDR. LØNNHEIM
ENTREPRENØRFORRETNING
Kristiansund N — Telefon 73 023

HJELDES MEK. VERKSTED A/S
Skips- og Industrireparasjoner
Trondheim - Telefon 21 924

KRISTIANSUND LETTMETALL A/S
Karosserifabrikk
Busser - Godsvogner - Kjølevogner
Renovasjonsvogner
Kristiansund N. — Telefon 77 411

DIESELKRAFT A/S
Elgesætergt. 2 - Sentralbord 19 630
Trondheim

ALT

I TRELAST

Frognerseteren

Bruk

Postboks 44 Økern - Oslo 5

Telefon 67 29 94

A. ENGEBRETSEN
Møbelforretning
Nytorget — Telefon 106
Kongsberg

MOBILSTASJONEN
Skarbøvika
Bensin — Olje — Service
Ålesund — Telefon 24 825

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres Besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

ARNE BØE & SØNN
Inneh.: Alf Bøe
Malermester
Bolette Wiesesgt. 3
Stavanger — Tlf. 24 549

SKEDSMO AVFALLSENTRAL
Fjellhammerv. 19, Strømmen. Tlf. 71 27 77
Kjøper jern, metaller, filler og flasker til dagens priser. Opphugging og demontering av større maskiner og lignende.
Henter Listeført skrapjernslev.d. *Henter*

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

ELEKTRO-SERVICE
K. J. Myrabø
RADIO — TV — ELEKTRISK
Åndalsnes

VÆRKS KROA
Fina Servicestasjon og Kaffeteria
Inneh.: Kåre Skaia
Froland Verk pr. Arendal — Tlf. 38 246

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

JOHN HAUGVALDSTAD
Malermester
Muségt. 30 — Telefon 24 801
Stavanger

STABIL PERSIENNEINDUSTRI
Arendal — Tlf. 33 176
Alt i
Markiser - Persienner - Rullegardiner

FINN AARSHEIM
Murmester
Nedstrandgt. 50 — Stavanger
Telefon 24 198

TRANSPORTSERVICE A/S
Langtransport - Distribusjon
Formidling - Samlasting
Oddervn. 5, Arendal - Tlf. 23957, 24877

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 39 401

Fotograf
STRAND
Kongsberg

Karmsund Karosseri & Lakk
Lakkering · Nybygging - Reparasjoner
Servicevogn
Haugesund - Telefon 25 578

ALB. F. RASMUSSEN
Blomsterforretning
Walchendorffsgt. 2 a - Tlf. 13 165
5000 Bergen

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

SHELL AUTO SERVICE
D. Solvik Olsen
Bryne — Tlf. 81 400

OSCAR VISTE & CO.
Blikkenslagerforretning
Voss — Tlf. 11 054

STOKKE KORNSALG A/S
Stokke — Tlf. 201, 440
Bygningsartikler - Kraftfor - Kunstgjødsel
Malervarer - Jøtul ovner og kaminer

LILLASALONGEN
Inneh.: Tore Holm Hansen
Søndre Torg 1 - Hønefoss - Tlf. 21 051

BÆRUM BLOMST
Inneh.: Jan Kvam
Ringeriksvn. 36, Sandvika, v/Løkkebrua
Telefon 54 03 62
Brudebuketter - Dekorasjoner - Kranser
Tilsluttet Interflora, Norge

SVERRE BRODAHL
SPORT - CAMPING - FISKEUTSTYR
SKI - VÅPEN
Stabellsgt. 13 - Hønefoss - Tlf. 22 888

BERTHA JOHANSEN
Blomsterforretning
Namsos — Telefon 72 267

DAL TREVAREFABRIKK
Eidsvoll — Telefon 76 10 12
ALT I TRELAST

Benytt
HÅGENSEN FOTO
Namsos — Telefon 72 436

ALT I BYGNINGSARTIKLER
DAL BYGG A/S
Dal — Telefon 76 16 15

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

ELEKTRISKE ANLEGG
ELEKTROMONTØREN
Tlf. 4625 — Eidsvoll

DAGLIG RENHOLD
Hovedrengjøring
Oppskuring og behandling av alle typer gulv - Vinduspuss - Spesialoppdrag
NORSK KONTORVASK
Boks 1506 — 5001 Bergen

SKAL DE BYGGE
lønner det seg å kontakte oss
Vi UTFØRER ALT I
bygg- og anleggsarbeide
BRÅTHEN & BAKKEN
Hurdal — Tlf. 76 74 01 - 76 74 05

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning — Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

OLE PETTER KULIEN A/S
Byggmester
Kristiansand S. - Tlf. 10 215

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

MØREVULK A/S
Alt i dekk — Vulkanisering
Kristiansund N — Tlf. 72 174

KIRKELANDETS HUSHOLDNINGSFORRETNING
Etablert 1888
Alltid noe nytt i «Foreningen»
Kristiansund N. - Telefon 71 226

MICHAEL SCHAU OG SØNN
Telefon 23 160 — Hamar
BLIKK- OG KOBBERSLAGERVERKSTED
Ventilasjon — Varmluft — Vifter — Migthy plate Aluminium takrenner og nedløp

BRØDR. HOLSTAD A/S
Murmester — Entreprenørforretning
Råde — Telefoner 74 029 — 74 099

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - -Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

A/S BRANMEK
Åsgårdstrand — Tlf. 81 099
Sveising - Montering - Skisservice
Mek. Verksted

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - -Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 - SKI

Når De reiser gjennom Sarpsborg er
MATSTOVA OG PER GYNTHAGEN
på Torget spisestedet

H. C. BJØRNSTAD
Alt i Kolonial
Greåker — Telefon 61 278

Besøk
RESTAURANT FORUM
Sluttede selskaper mottas
Sarpsborg — Telefon 52 160

HUNDSTAD LANDHANDLERI
Assortert Landhandleri
Anders Western - Tlf. 80 Røyse
Kull - Koks - Kunstgjødsel - Kraftfor og malervarer - Forøvrig alt i kolonial
Frvserbokser tilleie

Alt i Foto & Filmutstyr

FOTOMAGASINET

St. Mariegt. - Sarpsborg - Tlf. 52 525

PER R. SOLIE

Glassmester

Lager og innsetting av frontruter
Vindusglass - Speil med rammer
Klavestadhaugen. Sarpsborg. Tlf. 67 470

TO-TAKTSERVICE A/S

Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden Plastbåter
Pankovvn. 6 - Ørebekk - Tlf. 27 633

RAJOTEX

Sadelmakerverksted — Bilutstyr
Varetrekk — Omstopping
Ørebekk — Telefon 27 334

A/S GRESVIK BILRUTER

Ørebekk

Tlf. Fredrikstad 27 292 - 27 311

A/S VULK-SERVICE

Transportgummi Forretning

Fredrikstad - Tlf. 15 140, 15 110

GRUNN & BETONG A/S

Entreprenør

Tlf. 12 320 - 17 984 - Fredrikstad

KLAUS A. STRAND

Frøforretning

Tlf. 13 320, 13 140 — Fredrikstad

ADOLF HORNELAND A/S

Jernvarer

Haugesund — Tlf. 21 160

KARMØY FISKEMATFABRIKK

Inneh.: O. Huseby

Haugesund — Tlf. 39 845

EINAR HANSEN

Byggmester

Tolgegt. 5 - Haugesund - Tlf. 24 402

ISAK ASKELAND

Byggmester

Karmøysundgt. 283 B
Haugesund — Telefon 23 265

DAGFRED BORGERSEN

Murmester

Hinna — Stavanger

Telefon 45 476

SIMON EILERAA A/S

Møbelforretning

Haugesund - Tlf. 27 145

A/S HAUGRO & CO.

Haugesund - Tlf. 26 080

TOMREN A/S

Storgt. 28 — Fredrikstad

Topp norsk konfeksjon i Dame- og Herreklær

Spesialforretning i elektriske
HUSHOLDNINGSAPPARATER
TØNSBERG ELKJØP A/S
Bragården - Tønsberg - Telefon 12 164

NILS NILSEN
Tapetserforretning
Fredrikstad - Tlf. 12 794

KJELL JOHANSEN
Brensel- & Avfallsforretning
Tønsberg — Tlf. 11 568

«CRI» DAMEFRISØR
Inneh.: Paul Scott
Kongsvinger - Tlf. 14 060

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

ANKER SØTVEDT
Urmaker
Glommengt. 34
Kongsvinger — Tlf. 14 056

TEKSTIL-GROTTEN
Stoffer for hele familien
Storgt. 1, Fredrikstad - Tlf. 12 823

HAGBART JAKOBSEN
Fargehandel
Spesialforretning i maling
Fredrikstad - Telefoner 12 586, 12 556

Bekkestua
Bakeri og Konditori
G. Ringeriksv. 38 - Tlf. 53 61 63
Bekkestua

TRICO
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121
BRØNNØYSUND

Murmester
OLE MYKSVOLL
Ø. Stadionv. 39 — Laksevåg
Telefon 60 335

For god — nybrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

Kongsvinger Barneutstyr
Kongsvinger — Telefon 4846
Spesialforretning for gutter og piker
Avdeling for babysaker

Ta Deres venner med til
CAFE PALMEN
Svømmehallen
når De skal vise Dem «Det Nye Bergen»

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon 73 354

HEDMAN & LANGERUD A/S
BAKERI — KONDITORI
Tlf. 4107 - 4224
En gros 4335
KONGSVINGER

Asker Damefrisørsalong
Innehaver: Laila Nyborg Gabrielsen
BANKGÅRDEN - ASKER
Telefon 459

VÅLER TREVAREFABRIKK
VÅLER I SOLØR
Telefoner: Elverum 3335 - 3336
VIPPEPORTER FOR GARASJER

Johan Sanengen A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

Lundheim Bensin & Service
Inneh.: Ragnar Håkonsen & Co.
Bensin – Olje - Smøring
Kiosk
Sarpsborgvn. 107 - Fredrikstad
Tlf. 14 439

HERMANN NILSEN
Blikkenslager
Nansetgt. 17 - Larvik - Tlf. 81 918

LUNDS LABRADOREKSPORT
Larvik
Telefoner 84 965 - 81 516

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

LIMA TRANSPORT
Telex 2287 — Tlf. 28 098 - 27 158
Stavanger

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

A-S OMAR NYQUIST's EFTF.
Skrapjern og metaller en gros
FREDRIKSTAD
Telefon 13 627, 15 612

HAMAR BETONGFABRIKK A/S
Ferdigbetong
Hamar — Tlf. 22 223

Asker Tapet & Gulvbelegg
Semsveien, Asker — Telefon 78 30 19
Ragnar Bø, bolig: Gustav Wentzels vei 8
Telefon 78 32 03

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

O. TORJUSSEN & SØNNER
Byggmestere
Telefoner 32 802 - 22 088
Stavanger

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

A.S AGROTEKNIKK
Mysen
Telefoner: 1482 - 1538
Alt i maskiner og utstyr for
Jordbruk - Skogbruk - Hagebruk

LUNDEGÅRD & THORESENS EFTF.
Trikotasjevarer - Garn
Sarpsborg — Telefon 52 225

S. LUNDE
Stigefabrikk
Iseveien - Sarpsborg - Tlf. 67 112

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

BRØDR. JOHNSEN
Konfeksjonsmagasin
Pellygt. 27 - Sarpsborg - Tlf. 52 478

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

OSCAR GRENAGER
Linoleum — Tapeter
Farvehandel — Vindusglass
Halden — Tlf. 82 235

GRILLEN
Kafeteria — Friluftservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

JOH. KR. JOHANSEN
Kolonialforretning
Torvet 2 - Halden

Alt i dagligvarer får De i
MOSS MEIERI & HANDELSLAG
Fleischersgt. 15

Susebakke Trævarefabrik
SAG og HØVLERI
Mysen — Tlf. 89 17 00
Dører - vinduer - trapper - innredninger
Høvlet og uhøvlet last

Brødrene Fjeld Elektrisk
Autorisert installatør
Værlegt. 18 — Tlf. 3194
MOSS

H. A. HALVORSEN
Skraphandel
Sarpsborg — Tlf. 53 482

A/S INDUSTRISHIP
Utfører sveise- og monteringsarbeider
Sarpsborg - Tlf. 55 515, 54 780

Besøk
A.K.S. KAFETERIAEN
Frokost — Lunsj — Middag
Torget - Tønsberg - Telefon 12 104

GABRIEL ØSTRÅTT
Bilverksted
Telefon 63 097
Sandnes

VERDAL VASK OG RENSERI
Verdal — Telefon 88 470

ARNE JOHANNESSEN
Bakeri og Konditori
Sandnes — Tlf. 61 651

Benytt
TRYGG KAFETERIA
OVERNATTING
Verdal — Telefon 88 616

MARTHINSENS KLISJEANSTALT
Urgt. 6 — Telefoner 27 422, 21 173
Stavanger

TRYGVE KOLSTAD
Byggmester
Verdal Tlf. 88 469

Alt i dagligvarer hos
R. GUSTAVSEN A/S
ved Tinghuset
Drammens nye sentrum — Tlf. 83 37 60

REALF GRØDEM
Transportforretning - Entreprenørforretning - Maskinstasjon - Grustak
Bryne — Tlf. 82 114 - 88 711 - 81 753

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
Sandnes

Blåsesand - Vi leverer alle sorter spesialsiktet sand til blåsing, finpussing og filtrering - Leveres i sekker á 50 kg.
BRØDR. HANSEN SANDTAK
Tollnes pr. Porsgrunn - Tlf. 51 246

Benytt
Ludvig Paulsen Bilsentral
BP-stasjonen — Rutebiler
Horten — Tlf. 41 129

Christiansands Babymagasin
Alt for Baby og Barn
Markensgt. 26
Kristiansand S. — Telefon 22 646

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
Amtmann Blomsgt. - DRAMMEN
Telefon 83 38 32

REIDAR SKOMSVOLD
Byggmester
Vestalien — Ugla
Trondhiem — Telefon 59 720

A/S KARMSUND CEMENTINDUSTRI
Alt i «GULVBELEGG»
Haugesund — Telefon 22 689

TEPPELAGERET
Øvre Bakklandet 62
Trondheim — Telefon 31 784
Trøndelags største utvalg i vegg til vegg-tepper

JOHS. SANDVIK A/S
«Skarpsko» traktorkjettinger
Sandvik Vinsjer — Mek. Verksted
Stokke — Tlf. 320

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

BESØK
Skotterud Gjestgiveri & Kafeteria
Skotterud - Telefon 5309

A-S BETONGRØR
SPILLUM I NAMDALEN
Produksjon av: betongrør 4—18 tommer, kulvert 60—120 tommer. Kumringer, Septik tanker. Nopsasten i flere farver.

BRØDRENE KVIA
OFFENTLIG SLAKTERI
Nærbø
Telefon kontor og slaktehus 85 436
Telefon pølseri og butikk 85 127

TRÆLEBORG BAKERI A/S
Tønsberg — Telefon 12 423

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

STORGATENS KAFE
Anbefales som et meget godt spisested
Tønsberg — Tlf. 13 909

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

KJELL H. THOMASSEN
Byggefirma
Hafrsfjord
Stavanger Tlf. 55 943

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Srilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — tlf. Velandsnes 60 b

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

TANGEN BENSINSTASJON
Inneh.: Thomas Olsen
Smøring - Oljeskift - Vask
Motorvask - Tektyl
Understellsbehandling utføres
Tistedal - Tlf. 92 270

M. HAUGLAND
Trelast- & Entreprenørforretning
BORKENES

BILEIERE!
Vi har alltid nye og ferske batterier til Deres bil. Har De vansker med radiatoren? Benytt vårt radiatorverksted,
FEVANG BATTERISERVICE
Moveien 4 - Sandefjord - Tlf. 63 274

DRECHSLERS PARFYMERI
Bijouteri — Portefølje
Sortland

Skotøymagasinet
Telefon 3076
ÅRNES
Skotøy - Herreekvipering
Sportsartikler - Møbler

ANNA PINERØD
Ass. Kolonial
Lisleby — Telefon 14 270

WOLD OG HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslageri - Alt i bygningsarbeide

Alle veier fører til
SLAKO A/S
Supermarkeder
Tolvsrød pr. Tønsberg
Tlf. 25 357 - 25 358

«DE TRE NØSTER»
Garn - Trikotasje - Kjoler
Tlf. 82 194
Skreia og Lena

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. installatør
Tlf. 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

ALVHILD JØRGENSEN
Håndarbeider - Garn - Brukskunst
NOTODDEN
Tlf. 11 693

LASKEN KOLONIAL
Dagligvareforretning
Lasken, Sandefjord — Tlf. 75 045

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-, GUTTE- og PIKEKLÆR

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsvn. 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmesteri

EINAR ØVERLI
Trelasthandler
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J. ALHAUG
Entreprenør
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr - Damevesker - Parfyme - Leketøy

Gresvik Elektriske Forretning
Alt i elektrisk
Aut. installatør
Gressvik Telefon 27 265

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

SÆTRANG FOTO
Alt i fotoartikler
Torggt. 32, Hamar — Tlf. 23 754

BRØDRENE SKÅRET
Elektrisk monteringsverksted
Hamar — Tlf. 25 621

ROBERT VARPE
Trevarefabrikk
Teie — Tlf. Tønsberg 21 345

HAMAR KJØLESERVICE A/S
Postboks 306 - Verksted: Grønnegt. 2
Hamar — Tlf. 22 502

BESØK
SANDBAKKENS KAFE & KIOSK
Nydal — Hamar
Tlf. 38 131 - 38 132

HAMAR RØRLEGGERBEDRIFT A/S
Aut. Rørlegger
Skolegt. 12, Hamar — Tlf. 23 024

SKOGVEIEN AUTO A/S
Bilforretning — Mobilstasjon
Bensin - Olje - Service
Hamar — Tlf. 22 090

GODT UTVALG I DAME- OG HERRESKOTØY

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S
Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64
OSLO

JOH. BAKKELI
Malermester
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 1324 - 2625
— HARSTAD —
Distriktets største forretning i bransjen
Egen farvehandel

Asker Møbeltapetserverksted
Asker
Fabrikasjon av båtseter, båtputer og møbler
Tlf. verksted Asker 79 91 02
Møbelforretning i Heggedal, tlf. 79 72 52

B Gravdahls Kjøttforretning
Lier
Telefoner 84 60 41 - 84 62 02

SIGVART SIGVARTSEN
Stenhuggeri
Lierbyen — Tlf. 84 65 33 - 84 69 48
Monumenter - Heller - Bygningssten

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

BJERKS TREVAREFABRIKK
Spes.: Garderobeskap
Sandnes — Telefon 63 260

TEPPESENTERET
Rolf Johansen & Co.
Spesialforretning i tepper
Jernbanepl. 1—3
Sandefjord — Tlf. 63 150

Fotograf Arveschoug as
STORGT. 18 - HVIDTS PLASS Tlf. 61626
SANDEFJORD

JOHAN P. BJØRNSETH
Frukt & Tobakk
Ålesund — Telefon 22 081

Velkommen til
DUVAL KAFÉ A/S
Kongensgt. 3—5, Skien — Tlf. 23 670
Middag - A la carte - Smørbrød

LEIF STAVE
Murmester
Ålesund — Telefon 22 676

A/S BUSSBYGG
Bilgummi — Karosserifabrikk
Hovedforhandler for Brigsteon bilgummi for Møre og Romsdal
Hovedforhandler for NSU biler
Hovdenakken — Tlf. 19

LARS T. VIGRE
Skotøyforretning
Sandnes — Tlf. 61 282

E. P. AASE
Alt i Kolonial
Sandnes — Tlf. 61 618

MARTIN T. ØSTRAAT
Urmaker
Telefon 62 743
Sandnes

Sivilingeniørene
CARLSEN og OPPEN
Konsulenter i byggeteknikk
M.N.I.F.
Nygt. 24 - 4000 Stavanger
Telefon 31 392 - 27 381

RADIATORSERVICE A/S
Solandsbakken 4
Stavanger Telefon 21 476

A/S WIKENE
Elektrisk forretning
Nytorget — Stavanger
Telefon 21 280

L. HVIDING
Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 36 503, 29 160

Vi leverer også
HYDRAULISKE
vripropelleranlegg
A/S HEIMDALMOTOR
Molde — Tlf. 52 155

LYNG DROGERI — SYKEARTIKLER
Egersund — Telefon 91 895

JOHAN L. KVARME
Frukt & Tobakk
Steinkjer — Telefon 61 895

MANDALS SPAREBANK
Mandal
*
Etablert 1840

«LOTUS»
Damefrisersalong
N. Kleivegt. 16
Stavanger Tlf. 20 943

HAUKERØD BENSINSTASJON
Sandefjord
Telefoner: 75 025 - 75 313

ERLING OUTZEN
Bakeri & Konditori
Molde — Telefon 51 348

TORGER NAVERSEN
Aut Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Universitetsbibl. i Oslo
avd. Norsk Pedagogisk
Studiesamling
Observatoriegt. 1
O s l o 2

A/S AASE DREIERI

GANDDAL

A/S STJØRDAL TRERØRFABRIKK

7500 Stjørdal — Telefon 94 364

★

Trelastforretning — Høvleri
Trerør for vannverk, kraftverk, samt tretanker, trekar, siloer, armatur
Brenselbriketter

Norsk Rengjøring Service

Strandgt. 81 - 5000 Bergen

Telefoner 15 561 - 17 926

Daglig rengjøring av:

Skoler - Sykehus - Kontorer
Forretningslokaler - Fabrikker m. m.
Hovedrengjøring — Byggrengjøring
Skipsrengjøring — Vinduspuss
Spesialoppdrag, rydding og bortkjøring
Ring telefon 15 561 eller 17 926

Grafia Boktrykkeri, Oslo